

Martin Krpan (za odrom zaspano): Je že spet prišel Brdavs? Nak, na Dunaj pa ne grem več. Cesarjevih Janezov nečem braniti. Pa brez zamere, moj Potepinček.

(Močni koraki se približujejo. Na oder stopi Martin Krpan, kot je narisani v narodni povestnici). No, kaj pa je? (Se postavi pred zbrane in jih darovedno motri.)

Jerica, Tonček, Mojca in Peter (se prestrašijo): Joj, Martin Krpan od Vrha pri Sv. Trojici doma. Tisti, ki je Brdavs ukrotil.

Martin Krpan (počasi): No, kaj bo, prijatelj Potepinček? Iz poštenega spanja si me dvignil. Pa če si me za cesarja Janeza in tisto pri-smodo, ministra Gregorja, kar nič ne bo. To si zapiši v uho. In še s tole jo dobiš. (Zažuga z mesarico.)

Martinček Potepinček (ga tolaži): Nisem te klical za take majhne stvari. Za sirote sem te zbudil, da jih povedeš po pravico h kralju Matjažu. Pot jim pokažeš.

Martin Krpan (močno): Za sirote? Je pa druga reč, kot za cesarja Janeza. Pa brez zamere! Kar pojdimo, prijateljčki. In če si ne dobimo pravice? Pošteno bosta pela kij in mesarica, četudi pri samem kralju Matjažu.

Vsi (pojo): Pravice gremo si iskat,
je daleč kralj Matjaž.
Sirote jo težko dobe,
ker vedno spi Matjaž.

(Vsi odhajajo.)

Konec I. slike. Zastor pade.

(Dalje.)

Oroslava Slokanova:

Močnik.

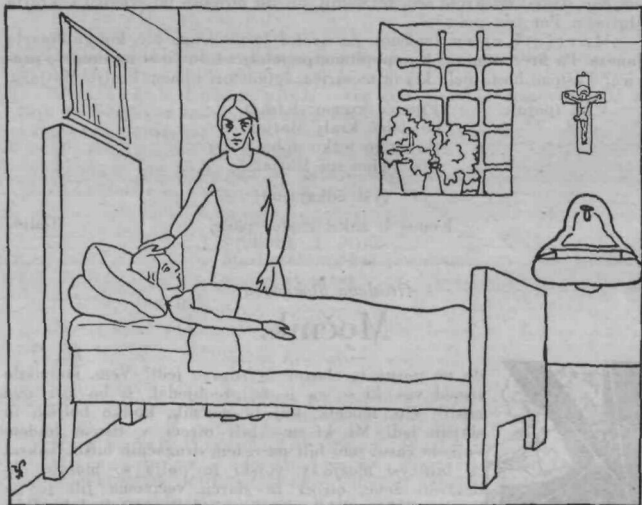
do ne pozna te slatne in zdrave jedi? Vem, marsikdo izmed vas, ki se ga je že preobjedel, si bo pri tem mislil: Hu, močnik, kaj bi močnik, koliko boljših in slajših jedi. Mi, ki smo bili otroci v tistem hudem vojnem času, smo bili pa o tem drugačnih misli. Takrat so bili vsi možje v vojski in polja so morale obdelovati žene, otroci in starci, večinoma jih je pa ostalo sploh neobdelanih. Zato je bil pridelek slab. Moke je bilo malo, v mestih se sploh ni mogla dobiti. Kruh so pekli iz otrobov in slabe koruzne moke. Dolge ure so morale naše matere stati pred prodajalnami, da so prišle na vrsto in dobile hlebček tega slabega kruha za vso družino. Neredko se je zgodilo, da je živil zmanjkalo prej, preden so prišli vsi na vrsto — in matere so se vrnile domov prazne. Take dni smo morali iti spat brez večerje.

V tretjem tistih hudih vojnih let je naša mama zbolela. Morala je v bolnico, naju s sestro so pa oddali v zavod. Tam je bilo veliko otrok, različne velikosti in starosti. Kmalu za nama je prišla v zavod še ena deklica. Imenovala se je Frida in je bila Nemka. Bila je tiha in zamišljena deklica in se ni nikoli igrala z nami.

Ker je bilo za živila hudo, je bila tudi naša hrana v zavodu pičla in slaba. Po kosilu in po večerji smo bili še vedno lačni in smo hrepenče gledali na edino jablano, ki je rastle sredi vrta. Gospa, ki nas je nadzorovala, je uganila naše misli in nam je strogo prepovedala dotekniti se nezrelih jabolok, ker je v mestu takrat razsajala griža. Najsi neradi, smo jo morali ubogati, ker je ves dan strogo pazila na nas.

Pa se je zgodilo, da je neko popoldne začel pihati močan veter, ker se je pripravljala nevihta. Jablana se je majala in par jabolok je padlo na tla. Morali smo v sobe. Frida je bila, kot vselej, zadnja. Ko sem se okrenila, sem videla, da se je naša nadzornica pogovarjala z neko deklico, medtem pa se je Frida sklonila in pobrala par jabolok. Nisem je hotela zatožiti.

Drugi dan pa Frida ni nič jedla. Bila je zelo bleda in neprestano ji je prihajalo slabo. Popoldne je morala v posteljo. Zdravnik je ugotovil, da

ima grižo. Prenesli so jo v bolniško sobo in od takrat je nismo videli nikoli več, ker nihče od nas ni smel do nje. Vsak dan jo je obiskovala mati, visoka, postarna gospa, ki je zelo težko govorila slovensko. Čakali smo jo pred vrati in jo izpraševali, kako je Fridi. Jokaje nam je tožila, da je vsak dan bolj slaba in da jo vedno prosi, naj ji prinese močnik. Prve dni ni smela nič jesti, ko je pa zdravnik spoznal, da ne bo ozdravela, je dovolil materi, da ji izpolni zadnjo željo. V zavodu niso imeli moke za močnik, pa tudi v nobeni trgovini v mestu je ni mogla dobiti. Nekje je za drag denar kupila par starih piškotov in bonbonov. Te je namesto močnika prinesla Fridi. Toda bolnica jih ni hotela ter je s pojemajočim glasom neprestano prosila:

»Mama, močnik, moč-nik!«

Vse bolj je bledela in vse tišje so postajale njene besede. Mati je spoznala, da se ji bliža konec. Samo šepetaje je še premikala ustne in mati se je morala skloniti prav k njej, da je razumela njeno edino prošnjo, ki je materino ubogo srce kot z ostrim mečem vselej iznova ranila:

»Mo-čnik, — — samo še enkrat — — bi rada mo-čnik.«

Končno so tudi ustne obstale in Frida je umrla, ne da bi ji mogla mati izpolniti njeno žadnjo in edino željo.

Nezavestno so odnesli mater od postelje mrtve Fride. Ko se je na vrtu zavedla, je obupno zajokala:

»Umr! je moj ljubljeni, edini otrok in jaz, ki sem mu mati, ki bi rada dala zanj življenje, mu nisem mogla izpolniti zadnje želje, nisem mu mogla dati močnika.«

Kadar bo vaša mamica postavila pred vas skledico sladkega močnika in boste hoteli zaničljivo zavihati razvajene noske: Hu, močnika pa že ne maram! — tedaj se spomnite uboge Fride in tistih nešteti! otrok, ki so ga v času vojne zaman prosili.

Ksaver Meško:

Sv. Frančišek v Asiški škofijski cerkvi.

*»Vse, kar je na meni,
obleko mehko in plašč,
ná, oče, vse vzemi!*

*Ogrnil, sodim, nalašč
me z njimi je svet vsiljivi.
A meni potrebni niso
naveski taki minljivi.*

*Brez njih me je mati Pika rodila,
brez njih me bo sestra zemlja pokrila.«*

*In vse je Frančišek s sebe del,
in vse je Frančišek očetu dal.*

*In v cerkvi polmračni gol, ves svetel je
stal.*

*Ljubeče-nežno ga škof je s škrlatnim
plaščem odel.*

A Bog ga je z glorio svojo obdal.

Opomba: Frančiškov oče je bil bogat trgovec, Frančišek pa je razdajal očetovo premoženje (obleko, denar) revežem. Oče ga je zato tožil pri škofu, kjer je zahteval, da mu Frančišek vrne ves denar, kar ga še ima. Frančišek pa mu ni vrnil samo denarja, temveč tudi obleko in se s tem odpovedal vsemu očetovemu premoženju.

